

РЕЦЕНЗІЇ

**Рецензія
на колективну монографію
«SOCIAL AND EDUCATIONAL SERVICES FOR CHILDREN WITH
DISABILITIES: HISTORY, THEORY AND PRACTICE» (2021)**

Клименко Юлія, доктор педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини,

ORCID: 0000-0002-4718-0657

E-mail: klymenkoudpu@gmail.com

Серед широкого спектру державної підтримки людей з інвалідністю важливими є соціальні та освітні послуги, які сприяють їх активному життю як повноправним членам суспільства. В монографії розглянуто історичний досвід соціальної підтримки та освіти для дітей з інвалідністю, соціально-психологічне забезпечення інклюзивного навчання, наведено приклади соціальних послуг для людей з інвалідністю у громадах. Практичний досвід соціально-культурної підтримки людей з інвалідністю на рівні громад представили Управління праці та соціального захисту населення Уманської міської ради, Національний дендрологічний парк «Софіївка», Національна академія науки України.

Ключові слова: соціальні послуги, освітні послуги, люди з інвалідністю, соціально-психологічна реабілітація, інклюзивна освіта.

Klymenko Yuliya, Doctor of Pedagogical Sciences, assistant professor of the Department of Social Pedagogics and Social Work of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine.

ORCID: 0000-0002-4718-0657

E-mail: klymenkoudpu@gmail.com

Among the wide range of state support for people with disabilities, social and educational services are important, which contribute to their active life as full members of society. The monograph examines the historical experience of social support and education for children with disabilities, socio-psychological support of inclusive education, provides examples of social services for people with disabilities in communities. Practical experience of socio-cultural support for people with disabilities at the community level was presented by the Department of Labor and Social Protection of Uman City Council, National Dendrological Park "Sofiyivka", National Academy of Sciences of Ukraine.

Keywords: social services, educational services, people with disabilities, social and psychological rehabilitation, inclusive education.

Відповідно до трансформаційних процесів в Україні відбувається послідовний перехід від медичної до соціальної моделі інвалідності, створення умов для інтеграції людей з інвалідністю в активне соціальне життя, підвищення державних гарантій у досягненні вищих соціальних стандартів у фінансове забезпечення людей з інвалідністю, створення безбар'єрного середовища для

людей з інвалідністю, активна співпраця органів державної влади та відповідних громадських організацій.

Питання соціальної підтримки людей з інвалідністю завжди було актуальним і особливо гостро актуалізується в умовах ситуації, пов'язаної із COVID-2019. Серед широкого спектру цієї підтримки (соціальні послуги, соціальне забезпечення, інклюзивне навчання та ін.) найбільш ефективним шляхом вирішення проблем інвалідності виступає реабілітація. Реабілітація знижує витрати держави на охорону здоров'я і соціальне забезпечення за рахунок зменшення термінів навчання і зменшення розмірів і кількості допомог. Деякі американці вважають, що кожний долар, витрачений на реабілітацію, вертається у десятикратному розмірі. Звичайно, що показник може уточнюватися, однак не підлягає сумніву висока економічна ефективність реабілітації інвалідів, не говорячи вже про соціальну ефективність реабілітації, обумовленої поверненням повноцінної людини у сім'ю і суспільство.

У цьому зв'язку заслуговує на увагу колективна монографія, яка підготовлена у межах науково-дослідної теми за кошти держбюджету: «Система соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978) Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини створено Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів», метою діяльності якого є консолідація зусиль відповідних структурних підрозділів університету, залучених органів виконавчої влади та громадських організацій, спрямованих на соціально-педагогічну підтримку осіб з обмеженими можливостями щодо їх адаптації до студентського та педагогічного колективу, інтеграції у освітнє та соціальне середовище, на створення умов для саморозвитку та самореалізації, розвиток соціальної активності, автономності, відповідальності та мобільності осіб з особливими потребами.

У цьому контексті одночасно інноваційною послугою закладу освіти і видом соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з інвалідністю виступає інклюзивний туризм – потужний засіб активної реабілітації, що структурно включає в себе психологічні, педагогічні, фізичні, фізкультурно-спортивні, соціально-побутові та медичні заходи. Долучення дітей та молоді з інвалідністю до такої діяльності може докорінно змінити спосіб життя, наповнити його сенсом, розширити уявлення про навколишній світ, сприяти адаптації в усі сфери життєдіяльності людини.

Відтак, Центр працює над науковою проблемою «Система соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з обмеженнями життєдіяльності в умовах закладу освіти засобами інклюзивного туризму».

Праця складається з трьох розділів: 1. Історичний досвід соціальної підтримки та освіти дітей з інвалідністю; 2. Соціально-психологічний супровід інклюзивного навчання: теорія і практика; 3. Соціальні послуги людям з інвалідністю в умовах громади.

В першому розділі окреслено інформацію про витоки інклюзивної освіти студентів в Україні, педагогічний досвід світового рівня: Олександрівська школа-

хутір для глухих (1903–1911), «Київська благодійна школа глухих і німих дітей» (20 ст.), історичний досвід і сучасність державної підтримки туризму і екскурсії.

В другому розділі увага зосереджується на основних положеннях розширення пізнання психології; розвитку соціалізації дітей дошкільного та шкільного віку в освітнє середовище; ролі психологічної служби в соціально-психологічній підтримці інклюзивної освіти, а також питанню забезпеченню студентів з інвалідністю у закладах вищої освіти навчальних послуг, розвитку обдарованості учня та молоді в інклюзивному середовищі; розглянуто екскурсію як форму інклюзивного туризму для початкових школярів з особливими освітніми потребами; проаналізовано особливості профорієнтаційної роботи для молоді з інвалідністю. Розвиток емоційного вигорання педагогів в умовах інклюзивного навчання розглядається як наслідок високого емоційного напруження діяльності, складністю виникаючих педагогічних ситуацій, рольовою невизначеністю, соціальною оцінкою, необхідністю здійснення постійних та інтенсивних контактів з дітьми, колегами, взаємодія з різними соціальними групами.

В третьому розділі наведено досвід діяльності молодіжного центру «Старт» щодо особливостей інклюзивної освіти у формуванні середовища для забезпечення комплексного розвитку студентської молоді; доступності Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України для людей з інвалідністю; досвід соціальної підтримки дітей з інвалідністю у громадах.

Науково-прикладні результати, які представлені у монографії, дозволять доповнити світову наукову думку новими знаннями та інноваційними технологіями з питань соціально-психологічної реабілітації людини, яка опинилася у складних життєвих обставинах, разом з тим, які сприятимуть формування толерантного суспільства, схильного до поваги різноманіття.

Монографія стане в нагоді психологам, реабілітологам, соціальних педагогам та соціальним працівникам, фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів та всім, хто небайдужий до впровадження інклюзивної освіти та соціальної інклюзії загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
2. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <http://dsp.kyivcity.gov.ua/content/socialni-poslugy.html> (дата звернення: 25.12.2020).
3. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III. URL: http://kodeksy.com.ua/pro_sotsial_nu_robotu_z_sim_yami_dit_mi_ta_moloddyu/statja-1.htm (дата звернення: 25.12.2020).

АНОНСИ

РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ДЛЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини розпочав роботу **Ресурсний центр для внутрішньо переміщених осіб**, мета діяльності якого надання освітньо-просвітницьких послуг, здійснення соціальної підтримки та психологічного супроводу, створення умов для комплексної реабілітації за видами (психологічна, соціальна, професійно-трудова, спортивна, медична) та інтеграції до життя Уманської територіальної громади.

Завданнями Ресурсного центру виступають:

налагодження зв'язків між різними ініціативами та організаціями, що надають підтримку вимушеним переселенцям – для кращої координації зусиль та досягнення більшого спільного ефекту;

розробка і впровадження довгострокових стратегій допомоги вимушеним переселенцям та їх інтеграції;

волонтерська діяльність науково-педагогічних працівників та здобувачів університету;

допомога у вирішенні гуманітарних та соціально-правових проблем вимушених переселенців;

проведення досліджень з питань соціально-правового захисту та питань комплексної реабілітації вимушених переселенців та їх адаптації у приймаючих громадах.

Напрями роботи Ресурсного центру:

надання психологічної допомоги;

проведення групової соціальної роботи з ВПО;

проведення груп взаємопідтримки для ВПО;

навчання фахівців для роботи з ВПО, зокрема соціальних працівників та психологів;

організація та проведення тренінгових занять для ВПО;

залучення волонтерів з числа студентської молоді для роботи з ВПО;

проведення соціальних акцій тощо.